

A közegészségügyi-járványügyi felügyelet tapasztalatai a honi légvédelmi csapatoknál

Dr. Miskey Sándor o. alezredes

A Honvédelmi Miniszter Elvtárs 23/1974. (HK.15) számú utasítása, mely az egészségügyi törvény végrehajtását szabályozza a Magyar Néphadseregben, elrendelte a Magyar Néphadsereg Közegészségügyi-Járványügyi Felügyelet felállítását. A Felügyelet feladatkörét, működési és ügyrendjét az MNHF elvtárs 60/1974. (HK. 15) számú utasítása szabályozza. A Felügyelet közel két és fél-éves tapasztalatait a honi légvédelmi csapatok területén az alábbiakban kívánom összefoglalni.

1) Kezdeti időszak: felmérés, tanulmányozás

A Felügyelet felállítása során a honi légvédelmi csapatok szervezeti felépítésének megfelelően két elsőfokú és egy másodfokú MN KJF-i (Magyar Néphadsereg Közegészségügyi-Járványügyi Felügyelő) megbízásra került sor, továbbá az MN EÜSZF elvtárs utasítására a főfelügyelő elvtárs 1 főt delegált Hajdú-Bihar megyei KJ Bizottságba képviseleti megbízással.

A Felügyelet felállítása, bevezetése tulajdonképpen realizálta az eddig is folyamatosan végzett közegészségügyi-járványügyi és megelőző munkát, melyet a Csapatorvosi Működési Utasítás, az MN EÜSZF elvtárs esetenként kiadott utasításai és intézkedései eddig is előírtak. A Felügyelet bevezetésével természetesen nem várták előljáróink, de magunk sem, hogy ez a bonyolult, heterogén feladatkör egyik napról a másikra újrendszerű, lüktető tevékenységgé válik. Első feladatként tehát a szabályozók, utasítások, általános és egyedi szakmai leírások kigyűjtése és tanulmányozása volt a cél, kezdetben hiányzott a rutín, a gyakorlat és a társszolgálatokkal történő együttműködés sem volt le szabályozva. (Például: elhelyezési vagy élelmezési szolgálat). Hasonlóan hiányzott a kinevezett felügyelő intézeti felkészítése – erre csak 1976 januárjában került sor –, csupán az MN KÖJÁL volt a stabil bázis, ahonnan folyamatosan, illetve az aktuálisan jelentkező feladatokban várhattunk irányítást és segítséget.

A kezdeti nehézségek, a felgyülemlett problémák megoldása sürgető feladatként írta elő a folyamatos és rendszeres önképzést, a szabályozók konkrét ismeretét. Ezt követte, hogy az MN KJFF rendszeres írásos tájékoztatást és intézkedést léptetett rendszerbe, és ennek nyomán kellően sikerült a felügyelői

munka hatékonyságát emelni. Jelentős lépésnek tekinthető továbbá a kapcsolat felvétele az Országos és Területi Állami Közegészségügyi Felügyelettel, első sorban a kölcsönös tájékoztatás és a helyi vizsgálatok elvégzésének koordinálásában léptünk előre.

2) Aktív felügyeleti munka: megelőzés

Az MN KJF munka valamennyi területe alapvető egyetlen célt szolgál, aktív tevékenység a megelőzés érdekében. A mintegy 30 hónap alatt a felügyelők alapbeosztásuk ellátása mellett (seregtest és magasabbegység EÜSZF) jelentős felügyeleti gyakorlatra tettek szert és seregtestenként közös vagy teljesen szakfegyvernemi területre vetíthető feladatokkal foglalkoztak, megismertették és étellel töltötték meg a sokrétű, aktív megelőzést szolgáló munkakört.

A honi légvédelmi csapatoknál a kezdeti időszakról kezdve fontos kérdésekben kellett beavatkozni. intézkedéseket foganatosítani, azaz a napi élet minden területét átfogó közegészségügyi felügyeletet kialakítani. A teljességre való törekvés igénye nélkül a legfontosabb szakterületeket az alábbiakban lehet összefoglalni:

- a honi légvédelmi csapatok nagytávolságú manőverrel egybekötött külföldi éleslövészeteinek közegészségügyi biztosítása;
- föld alatti harcálláspontok és objektumok mikroklimatikus vizsgálatai, és konkrét javaslatok tétele a munkakörülmények javítására;
- a nagyfrekvenciás elektromágneses műszerekkel foglalkozók egészségvédelme, térerősségmérések és szűrővizsgálatok szervezése;
- csapatépítkezések tervezésének közegészségügyi elbírálása, az objektumok átadás-átvételében történő aktív részvétel;
- a személyi állomány előírt és különleges védőoltásainak maradéktalan végrehajtása, naprakész dokumentációja;
- részvétel az élelmezés ellenőrzésében, aktív ráhatás az enterális megbetegedések megelőzésére;
- különleges üzemanyagokkal foglalkozó állomány egészségvédelme, szűrővizsgálatok szervezése, toxikológiai paraméterek ellenőrzése;
- nagyhatású rágcsáló- és rovarirtások szervezése, polgári vállalatokkal történő együttműködés;
- víz- és víznyerő berendezésekkel kapcsolatos felmérő és ellenőrző tevékenység;
- az aktuális fertőző betegséggócok gyors lokalizációja, felszámolása, tömeges megbetegedések megelőzése stb.

A felsorolt munkák természetesen nem egyforma súlyú, egyforma intenzitású feladatkört jelentettek, de minden körülmények között feltételezték az időbeni reagálást és az aktív beavatkozást.

A Felügyelet hatékonysága ma már közismert, saját tapasztalataink szerint a parancsnoki állomány és a hadtápvezetés jól látja és érti a Felügyelet munkáját és azt aktívan támogatja. Jellemző példaként említem meg a következő esetet: az MN KJFF 1976 júliusában kelt intézkedése alapján az egyik magasabbegység felügyelője felmérte a mintegy 25 helyőrségben diszlokáló alakulatainál a víznyerő berendezések, kutak és szennyvízrendszer aktuális helyzetét. Az eredmény – közel hétoldalas feldolgozásban – robbanásszerűen hatott a magasabbegység vezetésében, hiszen ilyen jellegű felmérés közel két évtized

nem történt és a helyi illetékesek inkább elhallgatták a problémákat, nehogy felelősségük kérdése felmerüljön. A magasabbegység vezetése megállapította, hogy ez a terület politikai és hangulati szempontból sem elhanyagolható, azonnal magasabbegység parancsnoki intézkedés született és egy sor kérdésben vállalatokkal történő megoldásokra is előrelépés történt. Csak ilyen konkrét, alapos, a feltáráson túl a megoldásokra is utat mutató módon harcolhatja ki magának a Felügyelet a szakmai tekintélyt és válhat a parancsnokok és felelős hadtápvezetők segítőjévé.

A felügyeleti munka az egészségügyi felvilágosítás és agitáció sajátos területe is, hiszen tapasztalataink szerint az utasítások és intézkedések megismertetése a megelőzés célját szolgálja, és ezzel is hozzájárulhat az MN személyi állománya egészségvédelméhez, hadrafoghatósága növeléséhez.

Legyen szabad a tapasztalatok gyűjtésében arról is számot adni, hogy a felmért időszak alatt a felügyelői intézkedések és határozatok ellen egyetlen fellebbezés vagy utólagos reklamáció sem történt. Emellett azonban sajnálatos módon jelentős pressziót kell gyakorolni a csapattagozatra az egyes igazoló jelentések és dokumentációk időbeni beérkeztetése ügyében. Ezúton is ki kell emelni, hogy ezek a hiteles és időben elkészített dokumentációk jelentős jogvédelmet is biztosítanak a végrehajtó tagozat számára, s bár a polgári KÖJÁL és tanácsi szervekkel szemben az MN-ben anyagi természetű felelősségrevonás nincs (bírságolás), a katonai felelősségrevonás lehetősége a Szolgálati Szabályzat szellemében a felügyelői tevékenységben is alkalmazható.

A Felügyelet sokrétű, aktív ráhatása (ellenőrzések, helyszíni szemlék, műszakibjárások stb.) rendkívül időigényes, és a szétszórta diszlokáló, távoli kis helyőrségek nagy száma miatt járműigényes feladat is. Ebből a tapasztalatból kiindulva már a munka kezdetén alapelveként kellett megfogalmazni, hogy minden parancsnoki, hadtáp bizottsági vagy egészségügyi szakmai céllenőrzést fel kell használni a felügyelői tevékenység kiterjesztésére. Személyes tapasztalatunk az, hogy a parancsnoki vagy hadtáp bizottsági ellenőrzések ilyen szempontból még nagyobb hatásfokkal könyvelhetők el, hiszen a helyszínen hozott parancsnoki vagy hadtáphehelyettesi intézkedések alapján egy sor adminisztratív lépcsőt ki lehet kapcsolni.

A honi légvédelmi csapatok jelenlegi szervezeti felépítésében – az elvouló szárazföldi seregtestektől eltérően – nincs szervezve seregtest vagy magasabbegység epidemiológus (hygiénikus) orvos, aki jelentős ellenőrzési terhet vesz le a felügyelő válláról. Ebben a helyzetben fokozott felelősség hárul az alaptagozat orvosaira, elsősorban a vezetőorvosi állományra, akiknek esetenként az előljáró felügyelő megbízásaként a helyszínen kell eljárniuk és intézkedniük, ami sok esetben vitás helyzetet is teremt felelős alparancsnokokkal vagy szakági vezetőkkel. Ennek ellenére úgy érezzük, hogy csapattagozatban is van előrelépés a közegészségügyi-járványügyi munkában és egyre több csapat-orvos foglalkozik a megelőzés e fontos területével.

3) Következtetés

Amikor e rövid áttekintés után saját következtetéseinket kívánom összegezni, határozottan le kell szögezni, hogy az MN Közegészségügy–Járványügyi Felügyelete a kezdeti nehézségek után beváltotta a hozzá fűzött reményeket,

jelentős mértékben járul hozzá az eddig bizonyos értelemben gazdátlan terület átfogó elemzéséhez, a feladatok jobb ellátásához.

Társadalmi-politikai jelentősége abban dominál, hogy egyértelműen a megelőzést szolgálja, jelentős részt vállal a személyi állomány élet- és munkakörülményei javításának komplex feladatában, a betegségek és katonai munkáértalmak megelőzésében.

A jövőben biztos segítője lesz az MN valamennyi szintű parancsnokának, a hadtáp és egészségügyi vezetésnek.